

บทความวิชาการ

**กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์ :
ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 3)**

**Juvenile Justice in Singapore : Comparative Notes to Thailand
(Part 3)**

ปพนธีร์ ธีระพันธ์¹

Papontee Teeraphan²

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ 140 หมู่ 4 ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลเขารูปช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000.

Faculty of Law, Thaksin University, 140 Moo 4, Karnchanawanit Road,
Khoa Roob Chang Subdistrict, Muang District, Songkhla 90000.

* Corresponding author E-mail: papontee_god@hotmail.com

(Received: 22 มกราคม 2563 ; Accepted: 5 มิถุนายน 2563)

บทคัดย่อ

กระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชน คำสั่งและคำพิพากษา และการเปี่ยงเบนคดี
ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์เป็น
ประเด็นที่น่าสนใจและถูกหยิบยกมาเปรียบเทียบกับพร้อมตั้งข้อสังเกตกับกระบวนการพิจารณา
ของศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทย โดยผู้เขียนได้อธิบาย พร้อมทั้งวิเคราะห์
สภาพปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปพนธีร์ ธีระพันธ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² Assistant Professor Papontee Teeraphan, lecturer in Law, Faculty of Law,
Thaksin University

โดยเฉพาะในประเด็นที่ไม่ได้กำหนดไว้หากบุคคลผู้ใกล้ชิดเด็กและเยาวชนไม่อาจเข้าร่วมในกระบวนการในศาลได้ รวมถึงวิเคราะห์ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมจากชุมชนและพนักงานอัยการในกระบวนการแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศสิงคโปร์ หากบุคคลผู้ใกล้ชิดเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนได้ ศาลเยาวชนจะทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ภายใต้ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนแทน นอกจากนี้กฎหมายของประเทศสิงคโปร์ยังได้กำหนดให้เชิญพนักงานผู้ฟ้องคดีและตัวแทนจากโรงเรียนที่ผู้กระทำความผิดศึกษาอยู่มาประชุมกลุ่มเพื่อเบี่ยงเบนคดี อันจะทำให้การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเป็นไปโดยมีมุมมองจากผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลาย ทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

บทความนี้ให้ข้อเสนอแนะว่า ประเทศไทยควรกำหนดให้ศาลเข้ามาทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดหากเด็กหรือเยาวชนนั้นไม่มีบุคคลผู้ใกล้ชิดรวมถึงควรกำหนดให้ชุมชนและพนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเพื่อเบี่ยงเบนคดีอีกด้วย

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, สิงคโปร์, ไทย

ABSTRACT

Singapore youth court procedure, court order and judgment, and the case diversion are interesting issues and compared with the Thai juvenile justice. This article, the author explains those issues and analyzes obstacles in Thai juvenile justice, especially, in the issues in which there is no one with the child or juvenile delinquent in the procedure, as well as the limitation on the participation of the community and public prosecutor.

The study finds that, in Singapore, in case of none of the close person to the delinquent in the procedure, the youth court will be

responsible to help under the best interest of the child. Moreover, Singapore law orders that a prosecuting officer and a representative from the school shall be invited to the case conference. This will gain various aspects and the participation of the community.

This article suggests that the law of Thailand should be amended ordering the court to help the child or juvenile delinquent in case of none of the close person with the delinquent, and ordering the community participation in the rehabilitation plan conference.

Keywords: Juvenile Justice, Singapore, Thailand

ความนำ

ตามที่บทความสองผลงานก่อนหน้านี้ผู้เขียนได้อธิบายเกี่ยวกับศาลเยาวชนและอำนาจต่าง ๆ ของศาลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์ พร้อมข้อสังเกตในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญไปแล้ว ผู้อ่านอาจพบข้อสังเกตทั้งที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันกับประเทศไทยอันอาจนำไปใช้ประโยชน์ทางใดทางหนึ่งได้ต่อไปในอนาคต บทความนี้เป็นบทความตอนสุดท้ายซึ่งมีประเด็นที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์ อันจะเริ่มต้นด้วยแนวคิดหลักเกี่ยวกับสิทธิเด็ก การยึดถือผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย จากนั้นจึงจะอธิบายถึงกระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชน คำสั่งและคำพิพากษา และการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์ พร้อมสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย ซึ่งอาจแก้ไขได้ด้วยการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปในลักษณะเดียวกับประเทศสิงคโปร์ ซึ่งจะได้พิจารณาเป็นลำดับ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็ก³

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดกรอบขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อเด็ก รวมถึงกรอบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ประเทศต่าง ๆ ต้องผูกพัน โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้รับยกย่องให้เป็นเครื่องมือในการประสานการดำเนินงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และเปลี่ยนแปลงมุมมอง รวมทั้งการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนทั้งที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดและเป็นผู้กระทำความผิด โดยกฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2533 ซึ่งกำหนดให้สิทธิเด็กเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้น โดยสหประชาชาติ (United Nations) และได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ในปี พ.ศ. 2532 ประกอบด้วยหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ 4 ด้าน ได้แก่ (1) สิทธิในการมีชีวิตรอด (2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และ (4) สิทธิในการมีส่วนร่วม

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สรุปได้ดังนี้

1) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กใช้อายุของบุคคลเป็นเกณฑ์ในการจำแนกผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กออกจากบุคคลทั่วไป กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดมีอายุไม่ถึง 18 ปี จะได้รับสิทธิและการปกป้องต่าง ๆ ตามที่กฎหมายระหว่างประเทศฉบับนี้กำหนดโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล เช่น ความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น นอกจากนี้รัฐที่เข้าเป็นภาคีจะต้องสร้างหรือมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อประกันว่าเด็กจะได้รับการคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติหรือการลงโทษในทุกรูปแบบอีกด้วย

³ ปพนธีร์ ธีระพันธ์, แนวคิดที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2561), 11 - 21.

2) การกระทำต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการใช้อำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ใช้อำนาจแทนรัฐ ทั้งที่เป็นอำนาจบริหาร นิติบัญญัติ หรือตุลาการ ล้วนต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก

3) รัฐที่เข้าเป็นภาคีต้องประกันว่าจะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตเด็กโดยไม่มีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยตัว นอกจากนี้การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กเหล่านี้จะต้องไม่ถูกกลืนหรือละเลยสิทธิเสรีภาพ มาตรการต่าง ๆ ที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา เช่น การจับกุม กักขัง หรือจำคุก เป็นต้น จะต้องเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งจะถูกใช้เป็นมาตรการสุดท้ายและมีระยะเวลาที่เหมาะสมและสั้นที่สุดเท่านั้น

นอกจากนี้การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก จะต้องเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และถูกแยกต่างหากจากขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไปอีกด้วย

การยึดถือผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

การยึดถือผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลักการสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเด็ก ผู้พิพากษาผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทยท่านหนึ่ง ให้คำจำกัดความของผลประโยชน์สูงสุดของเด็กไว้ว่า เป็นสิทธิประโยชน์ของเด็กทั้งปวงที่พึงมีพึงได้ในฐานะที่เกิดมาและมีชีวิตรอดทั้งที่อยู่ภายในกรอบอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ที่ให้การรับรองไว้และอยู่ในกรอบของสามัญสำนึกของวิญญูชนทั่วไป ซึ่งจากคำนิยามนี้การตรากฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่กำหนดบทลงโทษแก่เด็กหรือกฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิดจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยมีจุดเน้นที่การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มิใช่คุ้มครองสวัสดิภาพของสังคมโดยมองว่าเด็กเป็นตัวทำลายสวัสดิภาพของสังคม⁴

⁴ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก,” *ตุลพาท* 41, ฉ.5 (2537): 19.

การยึดถือผลประโยชน์สูงสุดของเด็กนี้ได้ถูกกำหนดเป็นหลักการสำคัญในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กโดยจะต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก⁵ (A Primary Consideration)⁶ ภายใต้ระบบกฎหมายภายใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยสิงคโปร์และไทยต่างก็ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ซึ่งบุคคลผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ⁷ เช่น มาตรการที่จะใช้กับเด็กในชั้นสอบสวน ชั้นกระบวนการพิจารณาของศาล เป็นต้น ซึ่งรวมถึงการมีคำพิพากษาหรือคำสั่งต่าง ๆ อีกด้วย

เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย⁸

Children and Young Persons Act ของประเทศสิงคโปร์กำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีลักษณะเฉพาะไว้ กล่าวคือ กำหนดให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี มีสถานะเป็นเด็ก (Child) และบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ไม่ถึง 16 ปี เป็นเยาวชน (Young Person)⁹ โดยหากบุคคลใด ๆ กระทำความผิดและมีอายุในวันที่ศาลนัดพิจารณารั้งแรก คดีดังกล่าวก็ต้องถูกฟ้องต่อศาลเยาวชน (Youth Court) ในทางกลับกันหากบุคคลนั้นมีอายุเกินกว่า 16 ปี ในวันที่มี

⁵ มาตาลักษณะ เสรเมธากุล, *หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก*, (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์) (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา จำกัด, 2562), 54.

⁶ Convention on the Rights of the Child, Article 3.

⁷ Research and Advocacy Standing Committee, “Protection of Children in Singapore: An Overview,” https://www.childrensociety.org.sg/resources/ck/files/child_protection.pdf (accessed May 18, 2020).

⁸ ปพนธีร์ ชีระพันธ์, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์ : ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 1),” *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น* 3, ฉ.1 (2562): 180 - 181.

⁹ Children and Young Persons Act (Chapter 38), Section 2.

การพิจารณาคดีครั้งแรก อำนาจพิจารณาดังกล่าวไม่ใช่อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลเยาวชน¹⁰

การกำหนดอายุของเด็กและเยาวชนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันมีลักษณะเฉพาะภายใต้ Children and Young Persons Act นั้นกำหนดไว้ต่ำกว่าของประเทศไทยและต่ำกว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี เป็นเด็ก และบุคคลที่มีอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี เป็นเยาวชน¹¹ ในขณะที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นเด็กและจะต้องถูกปกป้องสิทธิต่าง ๆ ตามที่อนุสัญญานับดังกล่าวกำหนด¹² นอกจากนี้อายุของการเป็นเด็กและเยาวชนนั้น กฎหมายของประเทศสิงคโปร์ถือตามอายุของผู้กระทำความผิดซึ่งได้ถูกพิจารณาคดีในศาลครั้งแรก ในขณะที่ประเทศไทยจะถืออายุขณะกระทำความผิดเป็นเกณฑ์¹³

กระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชน¹⁴

สำหรับกระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชนของประเทศสิงคโปร์ ผู้เขียนได้อธิบายและเปรียบเทียบกับประเทศไทยตามลำดับ ดังนี้

¹⁰ Ibid., Section 33 (6).

¹¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 4, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 127 ตอนที่ 72 ก (22 พฤศจิกายน 2553): 13.

¹² Convention on the Rights of the Child, Article 1.

¹³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 127 ตอนที่ 72 ก (22 พฤศจิกายน 2553): 15.

¹⁴ Children and Young Persons Act (Chapter 38), Section 42.

การอธิบายคำฟ้อง

ประเทศสิงคโปร์เมื่อมีคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลเยาวชน ศาลเยาวชนมีหน้าที่อธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับความผิดที่ถูกฟ้องโดยใช้ถ้อยคำที่เข้าใจได้ง่าย เหมาะกับอายุของเด็กหรือเยาวชนโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จากนั้นศาลมีหน้าที่สอบถามว่าเด็กหรือเยาวชนยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่ได้ฟ้องหรือไม่ หากเด็กหรือเยาวชนปฏิเสธ ศาลมีหน้าที่สืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดต่อไป

การสืบพยาน

การสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด หากเป็นการสืบพยานบุคคล เด็กหรือเยาวชนผู้ถูกกล่าวหา ตัวแทนของเด็กหรือเยาวชน หรือที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชน มีสิทธิที่จะถามคำถามพยานหลักฐานได้ทุกคน

ในกรณีที่คดีมีมูล นอกจากศาลจะอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความผิดแล้ว ศาลยังจะต้องอธิบายเกี่ยวกับสาระสำคัญของพยานหลักฐานแต่ละชนิดในคดีอีกด้วย โดยเฉพาะกับพยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายต่อเด็กหรือเยาวชน เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานซึ่งได้สาบานหรือรับรองความถูกต้องแล้วเข้าสืบหักล้างอีกด้วย

เพื่อเป็นการช่วยเหลือทางคดี ในกระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง สามารถปฏิเสธข้อกล่าวหาในคดีแทนเด็กหรือเยาวชนได้ หากเป็นกรณีที่ไม่สามารถหาตัวบุคคลข้างต้นได้ ญาติหรือบุคคลผู้รับผิดชอบในตัวเด็กหรือเยาวชนก็มีสิทธิในการดำเนินการดังกล่าวแทน บทบัญญัตินี้เป็นบทบังคับ ศาลไม่อาจใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตหากบุคคลดังกล่าวจะทำหน้าที่แทนเด็กหรือเยาวชนได้นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่ต้องมีการถามคำถามและเด็กหรือเยาวชนไม่มีบุคคลข้างต้นเพื่อช่วยเหลือในการถามคำถาม ศาลเยาวชนจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเด็กหรือเยาวชนในการ

ช่วยถามค่านายหน้าบุคคลดังกล่าว ทั้งยังมีอำนาจที่จะถามเด็กหรือเยาวชนเกี่ยวกับประเด็นที่ยังขาดความชัดเจนได้อีกด้วย¹⁵

การพิจารณาข้อเท็จจริงอื่น ๆ นอกเหนือจากการกระทำความผิด

กรณีที่เด็กหรือเยาวชนยอมรับว่าได้กระทำความผิดหรือศาลพิสูจน์ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดจริง เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง จะถูกสอบถามโดยศาลว่าต้องการจะกล่าวหรือชี้แจงเพื่อลดหย่อนหรือบรรเทาโทษหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ หรือไม่ และก่อนจะมีคำพิพากษา ศาลเยาวชนจะต้องนำประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกับเด็กหรือเยาวชน เช่น ภูมิหลังครอบครัว พฤติกรรมปกติของเด็กหรือเยาวชน สภาพแวดล้อมทางบ้าน บ้านที่กของโรงเรียน ประวัติความเจ็บป่วย เป็นต้น มาพิจารณาประกอบก่อนมีคำพิพากษาภายใต้ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนอีกด้วย นอกจากนี้หากยังมีคำถาม ศาลอาจสอบถามเด็กหรือเยาวชนอีกครั้งก็ได้ ข้อมูลข้างต้นนอกจากจะมาจากการสอบถามของศาลโดยตรงแล้ว ยังอาจมาจากรายงานของพนักงานคุมประพฤติ รายงานของพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการรับรอง รายงานของบุคลากรทางการแพทย์ที่ได้จดทะเบียนกับรัฐ หรือจากบุคคลอื่น ๆ ที่ศาลเยาวชนเห็นสมควร ซึ่งอาจจะได้รับการพิจารณาโดยศาลโดยไม่เปิดเผยต่อคู่ความก็ได้

อนึ่ง รายงานของพนักงานคุมประพฤติ รายงานของพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการรับรอง รายงานของบุคลากรทางการแพทย์ที่ได้จดทะเบียนกับรัฐ หรือจากบุคคลอื่น ๆ ที่ศาลเยาวชนเห็นสมควรซึ่งจะได้รับการพิจารณาโดยศาลเยาวชน เด็กหรือเยาวชนจะต้องได้รับการแจ้งในสาระสำคัญของรายงานนั้นด้วย นอกจากนี้ศาลยังจะต้องแจ้งบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนในข้อมูลดังกล่าวอีกด้วย¹⁶

¹⁵ Lim Hui Min, *Juvenile Justice: Where Rehabilitation Takes Centre Stage*, (Singapore: Academy Publishing, 2014), 28 - 29.

¹⁶ Ibid., 29 - 30.

สำหรับกระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยที่เน้นความเรียบง่ายและไม่มีพิธีการมากนัก¹⁷ เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลได้รับฟ้องไว้พิจารณาแล้ว ศาลจะแจ้งวันและเวลาในการนั่งพิจารณาของศาลให้กับผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ รวมถึงบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยทราบโดยไม่ชักช้า นอกจากนั้น หากเห็นสมควร ศาลยังมีอำนาจที่จะเรียกให้บุคคลดังกล่าวมาฟังการพิจารณาของศาลได้อีกด้วย¹⁸

การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวของไทย ศาลไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัด เนื่องจากการดำเนินการต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้มีขึ้นเพื่อจะแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมากกว่าที่จะมุ่งลงโทษให้สมกับความผิด ด้วยเหตุนี้ทำให้กระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ผูกติดอยู่กับขั้นตอนและหลักเกณฑ์มากมายตามกฎหมายวิธีสบัญญัติทั่วไป ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้การพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องดำเนินการโดยใช้ถ้อยคำที่จำเลยซึ่งเป็นเด็ก หรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย รวมทั้งต้องให้โอกาสจำเลยรวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้อง แถลงข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็น ตลอดจนระบุ และซักถามพยานได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีนั้นอีกด้วย¹⁹

จากการบัญญัติของกฎหมายข้างต้น เป็นที่พึงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้มีการดำเนินการว่า นอกจากการซักถามพยานแล้ว บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการ

¹⁷ คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546), 457.

¹⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 104

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 114.

กระทำความผิดโดยตรง ได้แก่ ตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยอ้อม เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง เป็นต้น หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกัตัวจำเลย ยังสามารถแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของตนที่มีต่อตัวผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด ผลของการกระทำความผิด หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย ซึ่งการเปิดโอกาสให้แสดงออกซึ่งความรู้สึกและความคิดเห็นเป็นสิ่งที่ไม่เกิดขึ้นในการสู้ความในคดีอาญาธรรมดาที่มุ่งพิสูจน์ความผิดเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้กฎหมายยังเปิดโอกาสให้ศาลสามารถเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องมาเป็นพยานเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับจำเลยได้²⁰ การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการไม่วางเฉย (active) แล้วปล่อยหน้าที่ในการต่อสู้และค้นหาความจริงให้เป็นของคู่ความดังเช่นคดีความทั่วไป การมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเช่นนี้จะช่วยให้ศาลเยาวชนและครอบครัวทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กลไกการเรียกและสืบพยานโดยศาลได้โดยตรง แม้ว่าพยานที่ศาลสามารถเรียกมาสืบได้จะถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับจำเลยเท่านั้น

อย่างไรก็ดีหากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถร่วมในการพิจารณาได้ กรณีเช่นนี้กฎหมายของประเทศไทยมิได้กำหนดว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัติปัญหาดังกล่าวอาจทำให้สิทธิในการซักถามพยานฝ่ายโจทก์ต้องเสียไป เนื่องจากบุคคลผู้ใกล้ชิดเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ใหญ่เหล่านั้นอาจมองเห็นประเด็นต่าง ๆ ในคดีและยกนำมาต่อสู้หักล้างต่อไปได้

²⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 111.

นอกจากนี้ในคดีอาญาที่ถูกพิจารณาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว นอกจากศาลจะต้องค้นหาความจริงว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องจริงหรือไม่แล้ว ศาลยังจะต้องถือข้อเท็จจริงอื่นเป็นประเด็นหลักในการพิจารณาด้วย²¹ ข้อเท็จจริงดังกล่าวได้แก่

- 1) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติ อายุ เพศ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของจำเลย
- 2) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย
- 3) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับจำเลย

ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยทำให้ศาลเห็นตัวตนของเด็กหรือเยาวชนได้ชัดเจนขึ้น และจะได้เลือกใช้วิธีการที่จะแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ประเด็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงอื่น ๆ ข้างต้นนั้นอาจได้มาจากรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงที่จัดทำโดยผู้อำนวยการสถานพินิจ ซึ่งรายงานดังกล่าวอาจประกอบไปด้วยข้อเท็จจริงที่ฟังแล้วเป็นผลดีหรือผลร้ายกับเด็กหรือเยาวชนก็ได้ ทั้งนี้ หากเป็นการรับฟังรายงานที่จะส่งผลดีต่อตัวเด็กหรือเยาวชน ศาลไม่จำเป็นต้องนำพยานบุคคลเข้าสืบประกอบ ในทางกลับกัน หากรายงานนั้นจะส่งผลร้าย การที่ศาลจะรับฟังรายงานนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี ศาลจะต้องแจ้งข้อความเป็นผลร้ายตามรายงานนั้นให้เด็กหรือเยาวชนทราบ และจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่จะแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้างอีกด้วย²²

หากพิจารณากระบวนการพิจารณาของศาลของทั้งสองประเทศ กฎหมายกำหนดหลักการสำคัญ ๆ บางประการไว้ใกล้เคียงกัน ทั้งการบังคับให้ศาลต้องใช้ภาษาที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนเข้าใจได้ง่าย การให้สิทธิบุคคลผู้ใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชน เช่น บิดา มารดา

²¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 115.

²² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 118.

ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย เป็นต้น ในการถามคำถามพยานของโจทก์ ในประเด็นนี้กฎหมายของประเทศไทยยังได้เปิดโอกาสให้บุคคลกลุ่มดังกล่าวแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับคดีได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม กฎหมายของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดให้ศาลเยาวชนมีบทบาทและทำหน้าที่ช่วยเหลือ ปฏิเสธข้อกล่าวหา และซักถามพยานในคดี ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่มีบุคคลผู้ใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนอยู่ในการพิจารณาด้วย การกำหนดไว้เช่นนี้เป็นความประสงค์ที่จะให้ศาลไม่วางเฉยในการต่อสู้ทางคดี ซึ่งในความเป็นจริงโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปที่เป็นผู้ใหญ่อาจมีข้อได้เปรียบ เช่น มีความรู้มากกว่า มีฐานะดีกว่า ตัวจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชน เป็นต้น การกำหนดโดยบทบัญญัติของกฎหมายเช่นนี้ย่อมเป็นการรับประกันได้ว่าแม้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดจะไม่มีบุคคลผู้ดูแลใกล้ชิดหรือไม่มีผู้ใดมาช่วยในการสู้คดีเลย เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวจะยังคงมีศาลคอยช่วยเหลือทางคดี อันจะทำให้ตนไม่ต้องจำยอมต่อการกล่าวหาไปโดยปริยาย

การมีคำสั่งหรือคำพิพากษา

ประเทศสิงคโปร์เมื่อศาลเยาวชนพิสูจน์ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด หรือเมื่อเด็กหรือเยาวชนยอมรับว่าได้กระทำความผิด ศาลมีอำนาจดำเนินการดังนี้²³

1) ปลดปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไป 2) ปลดปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยมีพันธัน (bond) สำหรับการประพฤติตนเป็นคนดี และปฏิบัติตามคำสั่งอื่น ๆ ของศาล 3) มอบผู้กระทำความผิดให้อยู่ในการดูแลของญาติหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด 4) ส่งให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองทำพันธันเพื่อกระทำการดูแลเด็กหรือเยาวชนที่เหมาะสม และยอมปฏิบัติตามคำสั่งอื่น ๆ ที่ศาลสั่ง เพื่อรักษา ฟ้นฟูความสัมพันธ์รวมทั้งเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด 5) สั่งคุมประพฤติผู้กระทำ

²³ Children and Young Persons Act (Chapter 38), Section 44.

ความผิดภายใต้การสอดส่องโดยพนักงานคุมประพฤติเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี²⁴ 6) มีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการชุมชน (Community Service) ไม่เกิน 240 ชั่วโมง โดยกำหนดลักษณะของงาน ช่วงเวลา และสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดโดยศาล 7) มีคำสั่งให้กักขังผู้กระทำความผิดในสถานกักขังที่มีกำหนดเวลาไม่เกิน 6 เดือน 8) มีคำสั่งให้กักขังผู้กระทำความผิดในสถานกักขังหรือสถานที่อื่นใด ในวันสุดสัปดาห์ ไม่เกิน 26 ครั้ง 9) มีคำสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดไปที่ศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน มีกำหนดไม่เกิน 3 ปี 10) มีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับ ค่าเสียหาย หรือราคาสินค้าของ 11) มีอำนาจสั่งในคดีหรือมีอำนาจสั่งให้โอนคดีไปที่ศาลเขต หากผู้กระทำความผิดมีอายุ 16 ปีไปแล้ว หรือผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 14 ปี แต่เคยกระทำความผิดมาก่อนและศาลได้เคยส่งตัวไปศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว

นอกจากนี้ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจข้างต้น ศาลเยาวชนยังมีอำนาจเพิ่มเติม คือ ประการที่หนึ่ง มีอำนาจสั่งการตามข้อ 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) หรือ 10) ข้อเดียวหรือหลายข้อร่วมกัน ประการที่สอง หากศาลมีคำสั่งตามข้อ 8) อาจมีคำสั่งให้ดำเนินการตามข้อ 9) ไปโดยนับเวลาต่อเนื่องกันได้ ประการที่สาม หากศาลเยาวชนมีคำสั่งตามข้อ 7) และข้อ 5) ระยะเวลาของการกักขังต้องไม่เกิน 3 เดือน

ขณะที่ผู้กระทำความผิดอยู่ระหว่างการกักขังในสถานกักขังหรือศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามข้อ 7) หรือ 9) และปรากฏว่าผู้กระทำความผิดนั้นถูกตัดสินโดยศาลเยาวชนว่าได้กระทำความผิดอื่น ๆ อีก ศาลเยาวชนสามารถขยายระยะเวลาของการกักขังออกไปได้อีก

เมื่อความปรากฏต่อศาล และเป็นที่น่าพอใจต่อศาล โดยตัวแทนของผู้จัดการสถานกักขัง ศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน หรือสถานที่ปลอดภัยสำหรับ

²⁴ พนักงานคุมประพฤติอาจเป็นได้ทั้งพนักงานคุมประพฤติของรัฐหรือพนักงานคุมประพฤติอาสาสมัคร (Volunteer probation officer)

เด็กและเยาวชนว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่สามารถควบคุมได้ ศาลอาจมีคำสั่งอื่น ๆ ได้ ดังนี้ คือ ให้ส่งบุคคลนั้นไปยังศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน หรือศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอื่น ซึ่งศาลคิดว่าเหมาะสมกับบุคคลนั้นมากกว่า ในกรณีนี้ศาลจะมีคำสั่งให้กักขังในสถานที่นั้นเป็นระยะเวลาทั้งหมด หรือเท่าที่เหลืออยู่ของระยะเวลาที่กักขังก็ได้ หรือมีอำนาจสั่งในคดีหรือมีอำนาจสั่งให้โอนคดีไปที่ศาลเขต (District Court) ซึ่งเป็นศาลระดับต้น (Second Tier) ที่มีอำนาจพิจารณาทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาในคดีที่มีอัตราโทษสูงสุดให้จำคุกไม่เกิน 10 ปี²⁵ หากผู้กระทำความผิดมีอายุ 16 ปีไปแล้ว หรือผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 14 ปี แต่เคยกระทำความผิดมาก่อนและศาลได้เคยส่งตัวไปศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว

นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์กับตัวเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจยังกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนไปศูนย์ฝึกปรับเปลี่ยน (Reformative Training Center) ได้อีกด้วย โดยศูนย์ดังกล่าวจะใช้เป็นสถานที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับผู้กระทำความผิดภายใต้คำสั่งศาลผ่านการให้คำปรึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และให้การศึกษาทางวิชาการและทางอาชีพ รวมถึงให้คำปรึกษาด้านอื่น ๆ เช่น ด้านศาสนา ด้านครอบครัว ด้านชุมชน เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวนี้จะวางอยู่บนพื้นฐานของการให้คำปรึกษาแบบส่วนตัวและได้รับการสอดส่องพฤติกรรมและสวัสดิภาพอย่างเข้มงวด โดยในศูนย์ดังกล่าวจะเรียกผู้กระทำความผิดว่า ผู้ฝึก (trainee)²⁶

ประเทศไทย ศาลเยาวชนและครอบครัวอาจมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการปล่อยตัว เพราะไม่มีความผิด ปรับ ส่งตัวไปควบคุม เพื่อฝึกอบรมแทนค่าปรับ ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ จำคุก การริบทรัพย์สิน ระบการกำหนดโทษ

²⁵ State Courts Act (Chapter 321), Section 51. and Criminal Procedure Code (Chapter 68), Section 8

²⁶ Ministry of Social and Family Development, “Rehabilitation,” <https://app.msf.gov.sg/NYGR/Our-Programmes/Rehabilitation> (accessed December 17, 2017).

หรือรอการลงโทษและกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็ก เช่น ว่ากล่าว ตักเตือน วางข้อกำหนดบิดามารดา มอบเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง โดยมีเงื่อนไข คุมประพฤติ มอบเด็กให้แก่บุคคลหรือองค์กร ส่งเด็กไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม เป็นต้น

นอกจากนี้ ศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีอำนาจในการใช้มาตรการอื่น ๆ ใน หมวด 12 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 อันได้แก่ การเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปฝึกและอบรม เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติโดยกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้

การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

นอกเหนือจากอำนาจในการมีคำสั่งหรือคำพิพากษาแล้วศาลเยาวชนในประเทศ สิงคโปร์ยังมีอำนาจเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมผ่านวิธีการเรียกประชุมกลุ่ม เพื่อผู้กระทำความผิดได้ยอมรับหรือถูกพิสูจน์ว่าได้กระทำความผิดแล้ว ศาลเยาวชน มีอำนาจในการพิจารณาเพื่อใช้มาตรการ ดังนี้²⁷

1) ตำหนิผู้กระทำความผิด 2) เตือนอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่กำหนดซึ่งอาจเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดในอนาคต 3) ขอให้ผู้กระทำความผิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่เหยื่อ ซึ่งค่าเสียหายนั้นได้ตกลงในการเรียกประชุม 4) ขอให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการชุมชนไม่เกิน 240 ชั่วโมง โดยกำหนดลักษณะของงาน ช่วงเวลา และสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดโดยศาล 5) ขอให้ผู้กระทำความผิดขอโทษเหยื่อในความผิดที่เกิดขึ้น 6) ขอให้ผู้กระทำความผิดกระทำการอื่น ๆ ที่ศาลเยาวชน เห็นสมควรและเกี่ยวข้องในคดี

ทั้งนี้ หากผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมเข้าร่วมการประชุมกลุ่ม หรือไม่ดำเนินการ หรือดำเนินการตามที่ศาลสั่งแต่ไม่สำเร็จ เจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานประชุมกลุ่มดังกล่าวจะรายงาน

²⁷ Children and Young Persons Act (Chapter 38), Section 45.

ให้ศาลเยาวชนทราบ และศาลก็มีอำนาจในการมีคำสั่งหรือคำพิพากษาตามหัวข้อที่ได้ อธิบายไปแล้วก่อนหน้านี้

การประชุมกลุ่มนี้ กฎหมายห้ามบุคคลที่เข้าร่วมการประชุมซึ่งไม่ใช่ตัวผู้กระทำความผิด ได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้กระทำความผิด เปิดเผยข้อมูลซึ่งได้จากการประชุม หากมีการฝ่าฝืน การกระทำนั้นเป็นความผิด และบุคคลนั้นจะต้องรับโทษ ปรับไม่เกิน 2,000 เหรียญสิงคโปร์

การใช้อำนาจในการเรียกประชุมกลุ่มนี้เป็นดุลยพินิจของศาลเยาวชน หากศาล เห็นว่าจะเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนมากกว่าการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลก็สามารถดำเนินการได้ โดยศาลจะแจ้งวัตถุประสงค์และผลที่จะเกิดจากคำสั่ง หลังจากที่ได้มีการประชุมกลุ่มต่อผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ศาลยังต้องแจ้งเกี่ยวกับผลที่จะตามมา หากผู้กระทำความผิดไม่เข้าร่วมการประชุมตามเวลาและสถานที่ที่ศาล กำหนด หรือไม่ดำเนินการหรือดำเนินการตามที่ศาลมีคำสั่งหลังจากการประชุมไม่สำเร็จ²⁸ โดยในการประชุมดังกล่าวนั้นจะประกอบด้วยบุคคล ดังนี้ 1) ผู้ดำเนินการประชุม (facilitator) ซึ่งอาจเป็นตัวผู้พิพากษาเองหรือบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและได้รับการแต่งตั้งโดยผู้พิพากษา 2) ผู้กระทำความผิด 3) บิดามารดาหรือผู้ปกครอง และสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวของผู้กระทำความผิดที่ศาลเห็นสมควร 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้สอบสวนความผิดนั้น 5) พนักงานผู้ฟ้องคดี²⁹ 6) พนักงานคุมประพฤติ 7) เหยื่อในคดี 8) บิดามารดาหรือผู้ปกครอง และสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวของเหยื่อในคดีที่ศาลเห็นสมควร 9) ตัวแทนจากโรงเรียนที่ผู้กระทำความผิดศึกษาอยู่ 10) ผู้ให้คำปรึกษาอื่น ๆ นักสังคมสงเคราะห์ที่ได้รับการรับรอง หรือบุคลากรทางการแพทย์ โดยที่บุคคลดังกล่าว นั้นจะต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี 11) บุคคลอื่น ๆ ที่ศาลเห็นสมควร³⁰

²⁸ Children and Young Persons (Juvenile Case Conference) Regulations 2001, Section 3.

²⁹ Ibid., Section 2.

³⁰ Ibid., Section 4.

ส่วนพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ของประเทศไทยกำหนดให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทำนองเดียวกับประเทศสิงคโปร์ โดยกฎหมายให้อำนาจศาลเพื่อใช้ดุลยพินิจในการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้³¹ 1) เป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล 2) เป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม 3) เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ 4) เด็กหรือเยาวชนต้องสำนึกในการกระทำ 5) ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย 6) โจทก์ไม่คัดค้าน 7) ข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติกรรมแห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร 8) ศาลเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ 9) ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร และ 10) การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหาย มากกว่าการพิจารณาพิพากษา

หากเข้าหลักเกณฑ์ทุกประการดังกล่าวข้างต้น ศาลอาจมอบหมายให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุม อันประกอบด้วย ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้³²

³¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 90

³² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 91 ประกอบมาตรา 87.

เมื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายของทั้งสองประเทศแล้วพบว่ากฎหมายของทั้งสองประเทศประสงค์ที่จะให้มีการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่อยู่ภายใต้แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ที่ต้องการแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ต้องการบรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหาย และต้องการสร้างความปลอดภัยให้แก่ชุมชนและสังคมไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้หลักการดังกล่าวยังปรารถนาให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง ซึ่งนักกฎหมายท่านหนึ่ง เห็นว่า เป็นสาระสำคัญข้อหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี³³ เป็นที่น่าสังเกตว่าในการจัดการประชุมกลุ่มของประเทศไทยสิงคโปร์ กฎหมายบังคับให้พนักงานอัยการผู้ฟ้องคดีและตัวแทนจากโรงเรียนที่ผู้กระทำความผิดศึกษาอยู่เป็นหนึ่งในองค์ประชุม ทั้งนี้ กฎหมายมองว่าตัวแทนดังกล่าวเป็นการแสดงออกของการมีส่วนร่วมจากภาคสังคม ทั้งยังเป็นผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นอีกด้วย ในทางกลับกัน กฎหมายของประเทศไทยมิได้บังคับในประเด็นนี้ แต่กฎหมายเพียงให้สิทธิหากผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควร ก็ให้เชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการเข้าร่วมเท่าที่การกำหนดไว้เช่นนี้ย่อมเป็นการตัดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำความผิดที่เป็นลูกหลานจากชุมชนนั่นเองอีกด้วย

บทส่งท้าย

กระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชน คำสั่งและคำพิพากษา และการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยสิงคโปร์มีความแตกต่างจากประเทศไทยหลายประการ ทั้งการทำหน้าที่ช่วยเหลือในคดีแก่เด็กหรือเยาวชนในกรณีที่ไม่มีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือญาติทำหน้าที่ในการปฏิเสธ หรือสู่ความ

³³ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, 38.

การมีคำสั่งหรือคำพิพากษาที่จะเน้นมาตรการลงโทษระดับกลาง และการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยการใช้การประชุมกลุ่ม และเปิดโอกาสให้บุคคลในสังคมที่ได้รับผลกระทบทางอ้อมเข้าร่วมเป็นหนึ่งในองค์ประชุม ความแตกต่างเหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดให้ศาลเข้ามาทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดหากเด็กหรือเยาวชนนั้นไม่มีบุคคลผู้ใกล้ชิด รวมถึงควรกำหนดให้ชุมชนและพนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเพื่อเบี่ยงเบนคดีอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546.
- ปพนธีร์ ธีระพันธ์. *แนวคิดที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2561.
- ปพนธีร์ ธีระพันธ์. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย สิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 1).” *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น* 3, น 1 (2562): 180 - 181.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.
- มาตาลักษณ์ เสรมะชากุล, *หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก*, (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์) (กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2562).
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.” *จุลพาท* 41, น 5 (2537): 19.

Reference

- Children and Young Persons Act (Chapter 38).
- Children and Young Persons (Juvenile Case Conference) Regulations 2001.
- Convention on the Rights of the Child.
- Criminal Procedure Code (Chapter 68).
- Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553 (2010).
- Kanit Na Nakorn. *Criminal Procedure Law*. 6th Edition. Bangkok: Winyuchon Publication House, 2003.
- Lim Hui Min. *Juvenile Justice: Where Rehabilitation Takes Centre Stage*. (Singapore: Academy Publishing, 2014).
- Matalak Seramethakul, *The Principle on Rights of Child Protection under the Best Interests of the Child*, (Research Report) (Bangkok: Deuantula Publishing House Company Limited, 2019).
- Ministry of Social and Family Development, “Rehabilitation,” <https://app.msf.gov.sg/NYGR/Our-Programmes/Rehabilitation> (accessed December 17, 2017).
- Papontee Teeraphan. “Juvenile Justice in Singapore : Comparative Notes to Thailand (Part 1).” *Law and Local Society Journal* 3, No. 1 (2019): 180 - 181.
- Papontee Teeraphan. *Legal Concept in Juvenile Justice in Thailand*. Bangkok: Nititham Publishing House, 2018.
- Research and Advocacy Standing Committee. “Protection of Children in Singapore: An Overview.” https://www.childrensociety.org.sg/resources/ck/files/child_protection.pdf (accessed May 18, 2020).
- State Courts Act (Chapter 321).

Watcharin Patjakwinyusakul. “Standard on Execution to Accused Child under Convention on the Rights of the Child.” *Dullapaha* 41, No. 5 (1994): 19.